

Granskning av valnämndens styrning, uppföljning och kontroll av genomförande av val till Europaparlamentet år 2024

Landskrona stad

Februari 2025

Amanda Guerra, projektledare

Lena Salomon, certifierad kommunal revisor

Emma Ekstén, certifierad kommunal revisor, kvalitetssäkrare

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Landskrona stad genomfört en granskning av valnämndens styrning, uppföljning och kontroll av genomförande av val till Europaparlamentet år 2024. Granskningens syfte är att bedöma om valnämnden genom styrning, uppföljning och kontroll säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende EU-valet 2024.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att valnämnden **i allt väsentligt** säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende EU-valet 2024.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
1. Finns ett uppdaterat reglemente och styrdokument för valnämnden?	Delvis	
2. Har valnämnden inför valet genomfört en ändamålsenlig riskanalys, som återspeglar relevanta omvärldsfaktorer?	Ej bedömd	
3. Har förberedande åtgärder vidtagits för att säkerställa att valet genomförs korrekt och säkert?	Ja	
4. Har uppföljning av tidigare val genomförts och har eventuella åtgärder vidtagits utifrån detta?	Delvis	
5. Har valnämnden säkerställt att relevanta utbildningsinsatser har genomförts för valförrättare och röstmottagare i vallokalerna (även lokaler för förtidsröstning)?	Ja	
6. Fanns en tydlig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 juni 2024?	Ja	
7. Fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt?	Ja	
8. Har nämnden vidtagit ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna?	Ja	
9. På vilket sätt har valnämnden säkerställt genomförandet av valet under valdagen?	Ja	
10. Har valnämnden analyserat rapporterat avvikelser under genomförandet av valet? Finns eftervalsanalys upprättad och dokumenterad?	Delvis	

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderas valnämnden att:

- Överväga en uppdatering av reglementet och andra viktiga styrdokument för att säkerställa att dessa fortsatt är aktuella och beaktar eventuella förändringar i lagstiftning, organisatoriska behov eller andra relevanta faktorer.
- Inför framtida val genomföra en skriftlig utvärdering av valprocessen. En formell och systematisk dokumentation av utvärderingen skulle möjliggöra en mer strukturerad analys av vad som fungerade väl och vilka områden som kan förbättras.
- Överväga att tillsätta en dedikerad resurs med övergripande ansvar för valprocessen. Detta skulle avlasta den juridiska avdelningen och säkerställa att det finns tillräckliga resurser för att hantera både ordinarie verksamhet och valrelaterade uppgifter.
- Genomföra dokumenterade eftervalsanalyser framöver i syfte att säkerställa att valet har genomförts enligt plan och på ett tryggt och rättssäkert sätt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	4
Avgränsning	5
Metod	5
Granskningsresultat	6
Reglemente och styrdokument	6
Riskanalys	7
Förberedande åtgärder	7
Uppföljning av tidigare val	10
Utbildningsinsatser för röstmottagare	11
Organisation för att hantera valet	12
Struktur vad gäller vallokaler	14
Trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna	15
Genomförandet av valet under valdagen	16
Avvikelser under genomförandet av valet	18
Samlad bedömning	19
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	20

Inledning

Bakgrund

Vart fjärde år är det val till riksdagen, regioner och kommuner, och vart femte år är det val till Europaparlamentet. Den 9 juni 2024 genomfördes val till Europaparlamentet. Utifrån en demokratisk synpunkt är det viktigt att det finns tillräckliga förutsättningar och tillräckliga resurser för att valet ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och smidigt sätt.

Valnämnden i Landskrona är lokal valmyndighet och utser röstmottagare, ser till att det finns vallokaler i staden och har hela ansvaret för förtidsröstningen vid allmänna val.

Valnämnden fullgör kommunens uppgifter enligt vallagen (2005:837) och de uppgifter som enligt annan lag ska fullgöras av valnämnd. Omfattningen av nämndens verksamhet varierar beroende på om det är valår eller inte.

Kommunens revisorer har med hänsyn till risk och väsentlighet bedömt det som angeläget att göra en granskning avseende hur valnämnden har arbetat med och förberett den verksamhet, rutiner och processer som har varit aktuella i samband med valet till Europaparlamentet år 2024.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om valnämnden genom styrning, uppföljning och kontroll säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende EU-valet 2024.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Finns ett uppdaterat reglemente och styrdokument för valnämnden?
- Har valnämnden inför valet genomfört en ändamålsenlig riskanalys, som återspeglar relevanta omvärldsfaktorer?
- Har förberedande åtgärder vidtagits för att säkerställa att valet genomförs korrekt och säkert?
- Har uppföljning av tidigare val genomförts och har eventuella åtgärder vidtagits utifrån detta?
- Har valnämnden säkerställt att relevanta utbildningsinsatser har genomförts för valförrättare och röstmottagare i vallokalerna (även lokaler för förtidsröstning)?
- Fanns en tydlig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 juni 2024?
- Fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt?
- Har nämnden vidtagit ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna?
- På vilket sätt har valnämnden säkerställt genomförandet av valet under valdagen?
- Har valnämnden analyserat rapporterat avvikelser under genomförandet av valet? Finns eftervalsanalys upprättad och dokumenterad?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Vallag (2005:837)
- Valförordning (2005:874)
- Kommunallag (2017:725)
- Interna styrdokument, reglemente, delegationsordningar

Avgränsning

Granskningen avser EU-valet år 2024, samt i vissa delar slutsatser från genomfört val år 2022.

Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier av relevanta styrdokument inom området samt intervjuer.

Intervjuer har genomförts med valnämndens presidium och valkanslichef.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsrapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwC:s interna riktlinjer för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Reglemente och styrdokument

Revisionsfråga 1: Finns ett uppdaterat reglemente och styrdokument för valnämnden?

lakttagelser

Valnämnden har ett reglemente som senast reviderades den 2020-11-02 § 149 av kommunfullmäktige. I reglementet finns både valnämndens verksamhetsområde och arbetsformer reglerade. Bland annat framgår av reglementet att det enligt vallagen (2005:837) skall finnas en valnämnd i varje kommun. Vidare framgår att det i vallagen och andra författningar finns reglerat vilka uppgifter som ankommer på valnämnd. Vid sakgranskning framkommer att valnämnden har valt att inte revidera reglementet eftersom det inte har skett några förändringar i antalet ledamöter eller i uppdraget, som är lagstyrt, och därmed ser de ingen anledning att revidera reglementet.

Vi har inom ramen för granskningen även tagit del av valnämndens delegationsordning (reviderad av valnämnden 2022-03-21 § 8). Av delegationsordningen framgår att nämnden ansvarar för beslut vad gäller lokaler, ersättning, teckna avtal, kommunikations-/informationsinsatser och dokumenthanteringsplan. Avdelningschef för valkansliet har i sin tur delegat att besluta om förordnande av personal, utbildning, inköp av inventarier och material, rättelser eller ändringar i röstlängden, uthämtning av poströster och förtidsröster samt arkiv och utlämnande av allmän handling. Det framkommer vid intervjuer att ansvarsfördelningen mellan nämnden och avdelningschefen är tydlig och följs enligt delegationsordningen. Avdelningschefen uppges ha en löpande dialog med valnämndens ordförande kring vilka ärenden som ska tas upp för beslut i nämnden.

Vid intervjuer framgår att det inte finns några ytterligare styrdokument för valnämnden. Eftersom valnämndens uppdrag styrs av vallagen anses ytterligare styrdokument inte vara nödvändiga. Inför de allmänna valen år 2022 fanns däremot en kommunikationsplan, nämnden valde dock att inte ta fram någon kommunikationsplan inför Europaparlamentsvalet år 2024. Anledningen beskrivs bero på att valdeltagandet i Europaparlamentsvalet är lägre i jämförelse med valdeltagandet i de allmänna valen. Istället hade valkansliet en löpande dialog med kommunikationsavdelningen och annonser lades upp både på sociala medier och på fysiska platser som exempelvis stadshuset.

Bedömning

Finns ett uppdaterat reglemente och styrdokument för valnämnden?

Delvis.

Vi grundar vår bedömning på att det finns ett reglemente från 2020 som tydligt reglerar nämndens ansvar i enlighet med vallagen. När det gäller styrdokument finns även en delegationsordning från 2022 som klargör nämndens och valkansliets ansvarsområden. Vi noterar att reglementet inte har uppdaterats inför mandatperioden 2023-2026.

Nämnden har valt att inte revidera reglementet ytterligare, med motiveringen att inga förändringar har skett i antalet ledamöter eller i uppdraget, som är styrt av lag. Vidare bedömer vi att övriga styrdokument saknas som exempelvis en kommunikationsplan inför Europaparlamentsvalet 2024. En kommunikationsplan även för Europaparlamentsvalet skulle kunna bidra till att ytterligare förstärka valnämndens planering och genomförande av informationsinsatser, särskilt med tanke på det lägre valdeltagandet i dessa val.

Riskanalys

Revisionsfråga 2: Har valnämnden inför valet genomfört en ändamålsenlig riskanalys, som återspeglar relevanta omvärldsfaktorer?

lakttagelser

Vi har inom ramen för granskningen efterfrågat en riskanalys inför valet till Europaparlamentet år 2024. Enligt uppgifter från valkansliet har en riskanalys upprättats inför Europaparlamentsvalet, som baserar sig på den riskanalys som gjordes inför de allmänna valen år 2022. Vi har i granskningen inte kunnat ta del av den riskanalys som upprättades inför de allmänna valen eftersom den är sekretessbelagd.

Vid intervjuer framgår att riskanalysen innehåller information om de risker och hot som finns mot den demokratiska processen. Riskanalysen togs fram av kanslijurist och personal som arbetar med samhällsskydd och trygghet samt krisberedskap. Valnämnden får inte ta del av riskanalysen på grund av sekretess, däremot får de information om att en riskanalys har tagits fram. Inför ett val görs även en bevakning av vad som skrivs på sociala medier kring valet. Även Länsstyrelsen gör en omvärldsbevakning och informerar kommunen ifall det skrivs något som kan påverka förtroendet för valet.

Bedömning

Har valnämnden inför valet genomfört en ändamålsenlig riskanalys, som återspeglar relevanta omvärldsfaktorer?

Ej bedömd.

Vi kan inte göra en fullständig bedömning av huruvida valnämnden har genomfört en ändamålsenlig riskanalys inför Europaparlamentsvalet 2024, då vi inte har haft möjlighet att ta del av den aktuella riskanalysen på grund av sekretess.

Förberedande åtgärder

Revisionsfråga 3: Har förberedande åtgärder vidtagits för att säkerställa att valet genomförs korrekt och säkert?

Kommunen ska enligt vallagen inför ett val besluta om:

- Röstmottagare

- Valdistrikt och valkretsar
- Vallokaler och röstningslokaler
- Öppettider för vallokaler och röstningslokaler

lakttagelser

Vi har inom ramen för granskningen gjort en genomgång av valnämndens protokoll från år 2023 och 2024. Av protokollen framgår att nämnden fattat beslut om följande åtgärder inför Europaparlamentsvalet:

- 2023-02-13 § 2: Nämnden beslutar att godkänna verksamhetsplaneringen för 2023 dvs att planeringen för val till Europaparlamentet initieras under hösten där en översyn av befintliga vallokaler är prioriterad.
- 2023-05-22 § 7: Nämnden beslutar att uppdra till valnämndens kansli att i samråd med ekonomiavdelningen prognostisera kostnaderna för valet 2024.
- 2023-05-22 § 8: Nämnden beslutar att inte föreslå någon förändring av valdistrikten till Europaparlamentsvalet 2024 i förhållande till valet 2022.
- 2023-09-18 § 9: Nämnden beslutar om vallokaler som ska användas vid valet 2024.
- 2023-09-18 § 12: Nämnden beslutar att uppdra till valnämndens kansli att till varje vallokal rekrytera 8 röstmottagare, med undantag för Ven, där det troligtvis räcker med 6 röstmottagare, dvs totalt 206 röstmottagare. Nämnden beslutar även att uppdra till valnämndens kansli att rekrytera ca 20 ersättare som vid sjukdom/avhopp kan tjänstgöra på valdagen eller i förtidsröstningen samt att valnämndens ledamöter och ersättare utbildas för att vid behov kunna fungera som reserver utöver de 20 ordinarie reserverna. Vidare beslutar nämnden att valnämndens ordförande vid behov får revidera antalet röstmottagare om så anses nödvändigt samt besluta kring antalet röstmottagare för förtidsröstningen.
- 2023-09-18 § 15: Nämnden beslutar att godkänna verksamhetsplaneringen för 2024, d.v.s. att valnämnden ansvarar för all röstning i vallokal, förtidsröstning och röstning med hjälp av ambulerande röstmottagare vid valet till Europaparlamentet i juni 2024.
- 2023-11-20 § 13: Nämnden beslutar om röstningslokaler vid Europaparlamentsvalet 2024, öppettider samt att eventuella justeringar av röstningslokalernas öppettider delegeras till valnämndens kansli.
- 2024-03-04 § 5: Nämnden beslutar att ambulerande röstmottagare ska vara tillgängliga för hämtning av röster vardagar kl. 10.00 - 17.00 mellan den 22 maj - 8 juni 2024 samt på valdagen den 9 juni 2024 mellan kl. 10.00 - 19.00.
- 2024-03-04 § 7: Nämnden beslutar att ge fullmakt åt fyra personer hos PostNord att utkvittera försändelser med förtidsröster från andra kommuner på uppdrag av valnämnden i Landskrona stad i samband med Europaparlamentsvalet 2024.
- 2024-03-04 § 8 Valnämnden beslutar att valsedlar i alla vallokaler och röstningslokaler vid Europaparlamentsvalet 2024 ska placeras i följande ordning:
 - Namnvalsedlar/partivalsedlar för de partier som i tidigare val fått minst 1 % av rösterna i riket, i bokstavsordning (uppifrån och ner),
 - Blanka valsedlar,

- Övriga anmälda partiers valsedlar, i bokstavsordning (uppfifrån och ner) att de valsedlar partierna själva lämnar i lokalen ska överlämnas till röstmottagarna, som är de som placerar ut och vid behov fyller på valsedlarna i ovan nämnd ordning.
- 2024-04-22 § 12: Nämnden beslutar att uppdra till stadsjurist att ta fram ett förslag till beslut gällande bemanningen av valnämndens kansli, vilket ska underställas ordföranden och vice ordföranden för beslut.
- 2024-05-20 § 14: Nämnden beslutar att stadsjurist, tre medarbetare på juridiska avdelningen samt valnämndens ordförande har rätt att kvittera ut värdeförsändelser som innehåller förtidsröster i samband med valet till Europaparlamentet 2024.

Det framgår vid intervjuer att Länsstyrelsen har ett kalendarium som nämnden följer för planering och genomförande av val. Kalendariet säkerställer att beslut fattas av valnämnden och/eller fullmäktige inom vissa specifika datum. Vidare säkerställer kalendariet att kommunen förser Länsstyrelsen med korrekt material i rätt tid, och det finns en tydlig tidslinje för när olika uppgifter ska genomföras. Tidsplaneringen inkluderar när intresseanmälningar för att arbeta som röstmottagare ska börja samlas in, vilka vallokaler som ska användas i olika distrikt och uppskattningar av antalet förtidsröster. Denna planering, som kan revideras vid behov, är främst valkansliets ansvar att följa och uppdatera.

Vad gäller förberedande säkerhetsåtgärder så beskriver de intervjuade att nämnden har utbildat reserver som kan ersätta röstmottagare som hoppar av eller blir sjuka. Vidare togs även väktare in för extra rondering veckan innan valet för att säkerställa att det inte sker någon skadegörelse i vallokalerna. Kommunen har även haft kontakt med polisen kring incidenter under valdagen.

Enligt uppgifter har kommunen även samarbetat med Länsstyrelsen, som är den centrala valmyndigheten på regional nivå. Länsstyrelsen ansvarade för en internutbildning som gavs till valkansliet. Vidare har kommunen även deltagit i ett valnätverk tillsammans med myndigheter och kommuner i Skåne för att diskutera valfrågor.

Bedömning

Har förberedande åtgärder vidtagits för att säkerställa att valet genomförs korrekt och säkert?

Ja.

Vi bedömer att nämnden har vidtagit förberedande åtgärder för att säkerställa att Europaparlamentsvalet 2024 genomförs korrekt och säkert. Vår granskning av valnämndens protokoll från 2023 och 2024 visar att nämnden har fattat en rad beslut som täcker centrala aspekter av valprocessen, i enlighet med vallagens krav. Nämnden har dessutom haft en tydlig tidsplanering för att säkerställa att beslut fattas i tid. Vidare har nämnden vidtagit förberedande säkerhetsåtgärder som utbildning av reserver och extra väktarinsatser för att skydda vallokalerna.

Uppföljning av tidigare val

Revisionsfråga 4: Har uppföljning av tidigare val genomförts och har eventuella åtgärder vidtagits utifrån detta?

lakttagelser

Vi har tagit del av anteckningar från en muntlig utvärdering av det allmänna valet år 2022. Av anteckningarna kan vi utläsa att en utvärdering har gjorts av lokaler, utbildning, material, kommunikation och röstmottagare. Bland annat framgår av anteckningarna att en noggrann inventering av lämpliga lokaler är nödvändig, med hänsyn till utrymme, tillgänglighet och neutralitet. Vad gäller utbildning av röstmottagare finns det ett behov av en separat, extra utbildningssession för ordförande och vice ordförande. När det kommer till material behövs tydligare instruktioner för placering av strandflaggor och affischer för att hjälpa väljare att hitta ingångar. Det behövs även tydligare instruktioner för packning av material, återställning av lokaler och transport av föremål till stadshuset på valnatten. Kommunikationsinsatserna behöver även förbättras, med tidiga annonseringar före förtidsröstningsperioden. Kommunen bör även överväga att skicka samhällsinformation direkt till hushåll, vilket kan vara mer effektivt än tidningsannonser. Det fanns klagomål om svårigheten att hitta annonser i tidningar och online, och informationen på val.se var ibland förvirrande. Vad gäller röstmottagare bör valnämnden fatta beslut om en "kravprofil" för röstmottagare och överväga att erbjuda incitament till kommunanställda för att arbeta i valen. Roller som ordförande och vice ordförande uppfattas som krävande, och högre ersättning kan göra dessa positioner mer attraktiva.

Vi har även tagit del av anteckningar från en muntlig utvärdering av förtidsröstningen vid de allmänna valen 2022. Av anteckningarna framgår att en utvärdering har gjorts av lokaler, bemanning, information från valkansliet, PostNord och incidenter. Bland annat framkommer av utvärderingen att ett centralt problem var behovet av bättre utbildning för röstmottagare, särskilt i att assistera väljare vid valsedelställen. Många väljare var förvirrade över vilka valsedlar de skulle välja. Utbildningen bör betona roller och ansvar vid olika stationer och inkludera mer detaljerade instruktioner om hanteringen av överlämningen till PostNord. Dessutom föreslogs förbättringar i hanteringen av dubblettröstkort och att säkerställa att valkuvert placeras korrekt för att underlätta granskningsprocessen. Lämpligheten av röstningslokaler fick också betydande feedback. Den mobila röstningsbussen var populär men stötte på utmaningar med utrymme och organisation. Flera lokaler mötte utmaningar med att skapa ett smidigt flöde av väljare. Vad gäller bemanning så var vissa platser underbemannade, särskilt under den sista veckan av förtidsröstningen, vilket ledde till långa köer och förseningar.

Av protokoll framgår att nämnden 2023-05-22 § 6 fattat beslut om att ge valnämndens kansli i uppdrag att inventera vallokaler inför Europaparlamentsvalet 2024. Detta eftersom flera vallokaler vid valet 2022 bedömdes som ej ändamålsenliga i förhållande till vallagens krav på tillgänglighet och möjlighet att i enskildhet välja valsedlar. Inför Europaparlamentsvalet 2024 bör därför en inventering göras och förslag på alternativa

vallokaler presenteras. Beslut om de vallokaler som användes vid valet 2024 togs av nämnden 2023-09-18 § 9.

2023-05-22 § 5 utvärderade nämnden kommunikationsplanen för valet 2022. Av utvärderingen framgår att det är viktigt att annonsering sker i tid inför förtidsröstningen, eftersom det senast kom ut för sent. Inför nästa val kan det även vara mer effektivt att skicka samhällsinformation direkt till hushållen istället för att enbart förlita sig på tidningsannonser. Det har funnits synpunkter på att annonserna varit svåra att hitta i tidningen och på hemsidan. Informationen på val.se upplevdes som otydlig, och det bör tydligare hänvisas till kommunens webbplats.

Vid intervjuer uppges att nämnden inför planeringen av Europaparlamentsvalet 2024 har tagit problematiken med köbildning under de allmänna valen 2022 i beaktande. Utöver detta har inga särskilda åtgärder varit nödvändiga inför Europaparlamentsvalet eftersom det enligt de intervjuade beskrivs vara ett mindre val med lägre valdeltagande. Enligt uppgifter kommer nämnden inför de allmänna valen 2026 däremot att vidta fler åtgärder utifrån de utvärderingar som beskrivs ovan.

Bedömning

Har uppföljning av tidigare val genomförts och har eventuella åtgärder vidtagits utifrån detta?

Delvis.

Vi grundar vår bedömning på att utvärderingar av de allmänna valen år 2022 har gjorts och anteckningar från dessa utvärderingar visar att valnämnden har identifierat specifika områden för förbättring. Trots dessa insikter har valnämnden inför Europaparlamentsvalet 2024 endast vidtagit begränsade åtgärder, med hänvisning till att det är ett mindre val med förväntat lägre valdeltagande. Det innebär att vissa identifierade förbättringsområden, som hantering av köbildning, skjuts upp till de allmänna valen 2026. Vi noterar att utvärderingen endast gjorts muntligen och inte dokumenteras skriftligen, vilket vi ser som en brist.

Utbildningsinsatser för röstmottagare

Revisionsfråga 5: Har valnämnden säkerställt att relevanta utbildningsinsatser har genomförts för valförrättare och röstmottagare i vallokalerna (även lokaler för förtidsröstning)?

Enligt 3 kap. 5 § i vallagen (2021:1328) ska röstmottagare förordnas av valnämnden. Som röstmottagare får endast den förordnas som har fått sådan utbildning som behövs för uppdraget. Vid utbildningen ska det utbildningsmaterial som tillhandahålls av den centrala valmyndigheten användas. Valnämnden får dock ersätta delar av materialet eller komplettera detta om det behövs med hänsyn till lokala förhållanden.

lakttagelser

Valnämnden har inför Europaparlamentsvalet 2024 genomfört en utbildning för röstmottagare i vallokal, en för röstmottagare i förtidsröstningen samt en för de som hade rollen som ordförande och vice ordförande. Vi har inom ramen för granskningen tagit del av det utbildningsmaterial som användes vid utbildning av röstmottagare i vallokal, röstmottagare i förtidsröstningen samt ordförande och vice ordförande. Utbildningsmaterialet har tagits fram av Valmyndigheten.

Av utbildningsmaterialet framgår att samtliga röstmottagare, både i vallokal och förtidsröstning, vid utbildningstillfället fått information kring röstningslokaler/vallokaler, valsedlar och valhemligheten, röstmottagning (rösträtt, röstkort, röstlängd) samt bemötande och säkerhet. Röstmottagare i vallokal har dessutom fått information kring rösträkning medan röstmottagare i förtidsröstningen fått information om rutiner vid dagens slut. I utbildningsmaterialet som riktar sig till ordförande och vice ordförande finns information kring rollen som ordförande samt rutiner inför öppning av vallokal, vid felaktig avprickning, avbrott i röstmottagning samt vid avslutning av röstmottagning och rösträkning samt transport av rösterna till valnämndens mottagning.

Vid intervjuer framgår att röstmottagare som arbetade både i förtidsröstningen och på valdagen fick gå både utbildningen för röstmottagare i förtidsröstningen samt utbildningen för röstmottagare i vallokal. Utbildningen genomfördes fysiskt på plats av personal på valkansliet.

Bedömning

Har valnämnden säkerställt att relevanta utbildningsinsatser har genomförts för valförrättare och röstmottagare i vallokalerna (även lokaler för förtidsröstning)?

Ja.

Vi bedömer att valnämnden på ett ändamålsenligt sätt har säkerställt att relevanta utbildningsinsatser genomförts för röstmottagare och ordföranden i både vallokaler och förtidsröstningslokaler inför Europaparlamentsvalet 2024. Utbildningarna har genomförts i enlighet med kraven i vallagen.

Organisation för att hantera valet

Revisionsfråga 6: Fanns en tydlig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 juni 2024?

lakttagelser

I valnämndens reglemente (beslutad av kommunfullmäktige 2020-11-02 § 149) framgår att det enligt vallagen (2005:837) skall finnas en valnämnd i varje kommun. Vidare framgår att det i vallagen och andra författningar finns reglerat vilka uppgifter som ankommer på valnämnd. Det framgår inte av reglementet hur ofta valnämnden ska sammanträda, utan endast att valnämnden ska sammanträda på dag och tid som nämnden bestämmer. Det uppges däremot vid intervjuer att nämnden vid valår

sammanträder cirka fyra till fem gånger per år och vid mellanvalsår sammanträder nämnden cirka två gånger per år.

Av *Fullmäktigeplan 2024-2026* (beslutad av kommunfullmäktige 2023-10-26 § 136) framgår att valnämndens budget för 2024 uppgår till 1,5 mnkr. Enligt intervjuer erhöll valnämnden, utöver tilldelad budgetram, även statsbidrag om 1,4 mnkr. I kommunens delårsrapport per augusti 2024 (beslutad av kommunfullmäktige 2024-11-06 § 123) framgår att valnämnden prognostiserar en positiv budgetavvikelse om 0,5 mnkr för året. Anledningen beskrivs bero på lägre personalkostnader än budgeterat kopplat till EU-valet.

Det framgår vid intervjuer att valkansliet vid Europaparlamentsvalet utgjordes av den juridiska avdelningen vid stadsledningsförvaltningen. Juridiska avdelningen hanterade alla administrativa frågor som rör valnämnden. Teknik- och fritidsförvaltningen var även delaktig i hanteringen av valet och hjälpte bland annat med översyn av vallokaler samt transport av material. Vidare hade juridiska avdelningen kontinuerlig kontakt med kommunens säkerhetssamordnare vad gäller incidenthantering. Kontakt fanns även med Frivilliga Resursgruppen (FRG)¹ som kommunen anlitar vid behov på valdagen, exempelvis för att transportera material. Enligt de intervjuade fungerade organisationen för att hantera EU-valet väl och de ekonomiska resurserna anses även ha varit tillräckliga.

Vid intervjuer lyfts däremot behovet av ytterligare en resurs som kan arbeta med valadministrativa frågor. Det beskrivs vara svårt för den juridiska avdelningen att sköta ordinarie verksamhet samtidigt som de ska ansvara för valfrågorna.

Bedömning

Fanns en tydlig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 juni 2024?

Ja.

Vi bedömer att kommunen hade en tydlig och välfungerande organisation för att hantera Europaparlamentsvalet 2024. Trots att frekvensen av valnämndens sammanträden inte är specificerad i reglementet, visar intervjuer att nämnden sammanträder tillräckligt ofta under valår för att effektivt kunna hantera valrelaterade frågor. Vidare bedömer vi att valnämndens budget för 2024 var väl tilltagen, med en kombination av kommunal finansiering och statsbidrag, vilket resulterade i en positiv budgetavvikelse. Vi noterar att det, enligt de intervjuade, behövs ytterligare en personell resurs som arbetar med valadministrativa frågor. Detta skulle kunna avlasta den juridiska avdelningen, som vid valtider upplever svårigheter att balansera sina ordinarie uppgifter med ansvaret för valfrågorna.

¹ Frivilliga Resursgruppen är ett samarbete mellan kommun och de frivilliga försvarsorganisationerna med stöd från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. FRG finns i hela landet.

Struktur vad gäller vallokaler

Revisionsfråga 7: Fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt?

Enligt 4 kap. 20 § i vallagen (2018:301) ska varje kommun se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta. För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal. En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen.

Iakttagelser

I Landskrona stad fanns det vid Europaparlamentsvalet 2024 totalt 26 stycken valdistrikt med en vallokal i respektive valdistrikt. Som nämnt under revisionsfråga 4 fattade nämnden den 2023-05-22 § 6 beslut om att ge valnämndens kansli i uppdrag att inventera vallokaler inför Europaparlamentsvalet 2024. Detta eftersom flera vallokaler vid valet 2022 har bedömts inte ändamålsenliga i förhållande till vallagens krav på tillgänglighet och möjlighet att i enskildhet välja valsedlar. 2023-09-18 § 9 beslutade nämnden om de vallokaler som användes vid valet 2024. I bilden nedan ses en karta över samtliga valdistrikt och vallokaler i Landskrona stad vid Europaparlamentsvalet 2024.

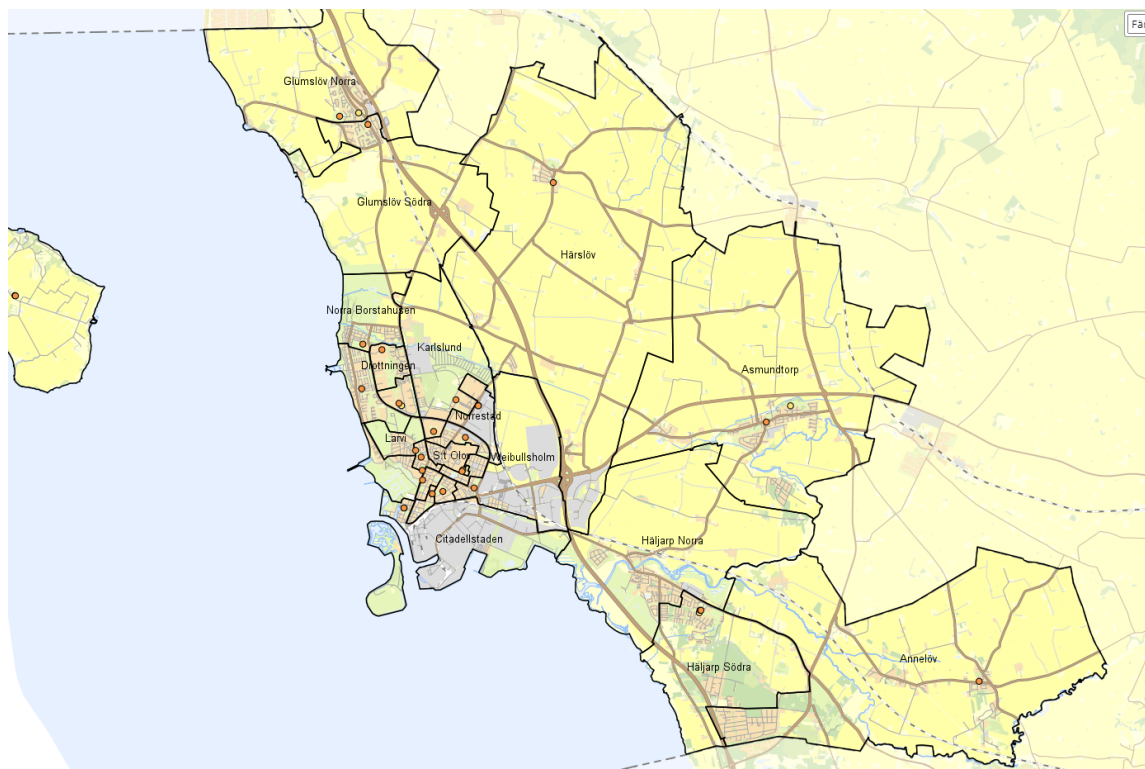

Bild: Karta över valdistrikt och vallokaler i Landskrona stad vid Europaparlamentsvalet 2024

2023-11-20 § 13 beslutade nämnden om röstningslokaler vid Europaparlamentsvalet 2024, öppettider samt att eventuella justeringar av röstningslokalernas öppettider delegeras till valnämndens kansli. Vid förtidsröstningen fanns totalt åtta stycken förtidsröstningslokaler.

Vid intervjuer framgår att kommunens GIS-avdelning varit behjälpliga med att ta fram förslag kring valdistriktens utformning utifrån vallagens regelverk inför valkansliets förslag till valdistrikt. Det har inte tillkommit något valdistrikt sedan de allmänna valen 2022. Vad gäller val- och röstningslokaler så har valkansliet samrått med lokalförsörjningsavdelningen vid framtagandet av förslag till vallokaler i de olika distrikten. Vallokaler valdes ut bland annat utifrån de krav som finns i lagen kring tillgänglighet och neutralitet..

Bedömning

Fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt?

Ja.

Vi bedömer att det fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt. Vi grundar vår bedömning på att det för varje valdistrikt fanns en vallokal, vilket är i enlighet med vallagens krav. Valkansliet har tillsammans med GIS-avdelningen säkerställt att valdistriktens storlek och vallokalernas placering överensstämmer med vallagens krav.

Trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna

Revisionsfråga 8: Har nämnden vidtagit ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna?

läktagelser

Enligt Valmyndighetens handledning för röstmottagning och rösträkning i vallokal i EU-valet 2024 ska den som är röstmottagare känna till vilka rutiner som gäller för säkerhet, t.ex. byggnadens utrymningsplan och utrymningsvägar. Vid intervjuer framgår att samtliga röstmottagare fått information om trygghetsskapande åtgärder vid utbildning.

I utbildningsmaterialet som vi har tagit del av finns ett avsnitt om valsäkerhet där bland annat information om brand, desinformation, hot och våld, incidentrapportering och säkerhetsinformation ges. Till exempel framgår att vid misstanke om vilseledande information, påverkansförsök eller dylikt ska valdistriktetsordförande meddela valnämnden/valkansli. Valnämnd/valkansli informerar i sin tur övriga valdistrikt samt säkerhetssamordnare. Säkerhetssamordnare och valnämnden gör bedömning om eventuell polisanmälan samt övriga åtgärder. Av utbildningsmaterialet framgår även att valsäkerhetsfoldrar ska finnas i vallokalen som stöd ifall någon incident inträffar i vallokalen. Vidare finns en valsäkerhetsbok med detaljerad information kring valsäkerhet som samtliga röstmottagare uppmannas att läsa innan valet.

Det beskrivs vid intervjuer att kommunen har extra bevakning av väktare och polis under valdagen. Det fanns även telefonnummer till säkerhetsansvarig samt till valnämndens kansli i vallokalerna. Överlag uppges det att få avvikelser inträffat under valdagen.

Valprotokoll

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av valprotokoll från samtliga valdistrikt. I valprotokollen noterades inga särskilda händelser under röstmottagning och rösträkning vad gäller ordningsstörningar. De avvikelser som noterades handlade främst om väljare som inte fanns i röstlängden. Vid två fall noterades att partiets valsedlar försvunnit eller dolts.

Bedömning

Har nämnden vidtagit ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna?

Ja.

Vi bedömer att nämnden har vidtagit omfattande och ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna. Vi grundar vår bedömning på att utbildningsinsatserna för röstmottagare har inkluderat detaljerad information om säkerhetsrutiner. För att ytterligare stödja säkerheten i vallokalerna har valsäkerhetsfoldrar och en valsäkerhetsbok tillhandahållits som referensmaterial för röstmottagarna. Vidare fanns även extra bevakning av väktare och polis under valdagen. Valprotokollen från samtliga valdistrikt visar att inga större incidenter eller ordningsstörningar inträffade under röstmottagning och rösträkning. De få avvikelser som noterades var av mindre allvarlig art och hanterades på ett adekvat sätt.

Genomförandet av valet under valdagen

Revisionsfråga 9: På vilket sätt har valnämnden säkerställt genomförandet av valet under valdagen?

Iakttagelser

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av valkansliets schema för EU-valet 2024. Av schemat framgår att 6 personer bemannade valkansliet under valdagen. På plats fanns även säkerhetssamordnare och vaktmästare/ambulerande röstmottagare. En kommunikator i beredskap fanns tillgänglig på distans.

På valdagen var valkansliets främsta fokus enligt de intervjuade att på olika sätt ge service till vallokalerna och röstningslokalerna. Det innefattade främst att svara på frågor och ge vägledning till röstmottagare samt att se till att behov av material och annat stöd omhändertogs.

Enligt vallagen 3 kap. 4 § ska det för varje valdistrikt utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Det fanns enligt uppgifter 8 stycken röstmottagare i varje vallokal på valdagen, varav en ordförande och en vice ordförande. Totalt fanns 206 ordinarie röstmottagare och 20 stycken ersättare. Samtliga

ledamöter och ersättare i valnämnden fanns även med som reserver utöver de 20 ordinarie reserverna.

Enligt vallagen 4 kap. 21 § ska samtliga vallokaler öppna kl. 08:00 och stänga kl. 21:00. Inga avvikelser har noterats i de valprotokoll som överlämnats till Länsstyrelsen.

På valdagen fanns det en vallokal i varje valdistrikt. Totalt fanns det 26 vallokaler och två röstningslokaler. Enligt Valmyndighetens handledning framgår instruktioner kring hur en vallokal ska möbleras. Lokalen ska bland annat inredas på ett sådant sätt att röstmottagarna enkelt kan få en överblick över hur många väljare som befinner sig i lokalen. Det framgår vid intervjuer att lokalerna har möblerats utifrån Valmyndighetens instruktioner. I vallokalerna fanns även ett exemplar av Valmyndighetens handledningsdokument med steg-för-steg instruktioner. Enligt uppgifter transporterade kommunens vaktmästare valmaterialet till respektive vallokal cirka en dag innan valet.

Samtliga valdistrikt åkte efter avslutad rösträkning i vallokalerna in till stadshuset för att avlämna sina röster samt annat material som ska till valnämnden. På mottagningen arbetade sex personer från valkansliet med att ta emot och kontrollera rösterna och materialet som inkom. Mottagningen inleddes ca kl. 21:00. Valdistrikten togs sedan emot i takt med att de kom till stadshuset.

Kommunikationen till väljare om valprocessen och vad de kan förvänta sig på valdagen har enligt de intervjuade skett genom annonser i lokaltidning och sociala medier. Sedan fanns det även information på Landskrona stads webbplats kring valet.

Inga avvikelser har noterats i de valprotokoll som överlämnats till Länsstyrelsen vad gäller genomförandet av valet.

Bedömning

På vilket sätt har valnämnden säkerställt genomförandet av valet under valdagen?

Ja.

Vi bedömer att valnämnden på ett effektivt sätt har säkerställt genomförandet av Europaparlamentsvalet 2024 under valdagen genom en välorganiserad struktur och tydliga rutiner. Bemanningen i vallokalerna överensstämde med vallagens krav, med åtta röstmottagare per lokal, inklusive ordförande och vice ordförande, vilket överstiger minimikravet. Alla vallokaler öppnade och stängde i enlighet med vallagens föreskrifter, och inga avvikelser rapporterades i de valprotokoll som lämnades till Länsstyrelsen. Lokalerna möblerades enligt Valmyndighetens instruktioner och valmaterialet distribuerades i god tid innan valdagen.

Avvikelser under genomförandet av valet

Revisionsfråga 10: Har valnämnden analyserat rapporterat avvikelser under genomförandet av valet? Finns eftervalsanalys upprättad och dokumenterad?

lakttagelser

Vi har efterfrågat en eftervalsanalys av Europaparlamentsvalet år 2024. Vid intervjuer framgår att en reflektion av EU-valet har gjorts men den är inte dokumenterad. Av valnämndens protokoll framgår att nämnden vid sitt sammanträde den 2024-09-23 gjort en reflektion kring EU-valet. Det konstaterades att inga överklaganden gjorts gällande hanteringen av valet i Landskrona samt att inga synpunkter av vikt har inkommit under valperioden. Vidare fick nämnden även information kring antal förtidsröstande i EU-valet per röstningslokal och en diskussion företogs kring vilka lokaler som varit mest ändamålsenliga.

I de valprotokoll som överlämnats till Länsstyrelsen har inga avvikelser noterats vad gäller genomförandet av valet. Som nämnt under revisionsfråga 8 handlade de avvikelser som noterades främst om väljare som inte fanns i röstlängden. Vid två fall noterades att partiers valsedlar försvunnit eller dolts.

Någon eftervalsanalys har inte genomförts eller dokumenterats från EU-valet.

Bedömning

Har valnämnden analyserat rapporterat avvikelser under genomförandet av valet? Finns eftervalsanalys upprättad och dokumenterad?

Delvis.

Vi grundar vår bedömning på att valnämnden har genomfört en muntlig reflektion av EU-valet, däremot noterar vi att den inte har dokumenterats. Vad gäller avvikelser så noterar vi att inga avvikelser noterats i de valprotokoll som överlämnats till Länsstyrelsen avseende genomförandet av valet.

Vi föreslår att eftervalsanalyser genomförs framöver i syfte att säkerställa att genomfört val har genomförts enligt plan och på ett tryggt och rättssäkert sätt.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Landskrona stad genomfört en granskning av valnämndens styrning, uppföljning och kontroll av genomförande av val till Europaparlamentet år 2024. Granskningens syfte var att bedöma om valnämnden genom styrning, uppföljning och kontroll säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende EU-valet 2024.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att **i allt väsentligt** säkerställt ett ändamålsenligt arbete avseende EU-valet 2024.

Utifrån genomförd granskning rekommenderas valnämnden att:

- Överväga en uppdatering av reglementet för att säkerställa att reglementet fortsatt är aktuellt och beaktar eventuella förändringar i lagstiftning, organisatoriska behov eller andra relevanta faktorer.
- Inför framtida val genomföra en skriftlig utvärdering av valprocessen. En formell och systematisk dokumentation av utvärderingen skulle möjliggöra en mer strukturerad analys av vad som fungerade väl och vilka områden som kan förbättras.
- Överväga att tillsätta en dedikerad resurs med övergripande ansvar för valprocessen. Detta skulle avlasta den juridiska avdelningen och säkerställa att det finns tillräckliga resurser för att hantera både ordinarie verksamhet och valrelaterade uppgifter.
- Genomföra dokumenterade eftervalsanalyser framöver i syfte att säkerställa att valet har genomförts enligt plan och på ett tryggt och rättssäkert sätt.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns ett uppdaterat reglemente och styrdokument för valnämnden?	Delvis Det finns ett reglemente som tydligt reglerar nämndens ansvar i enlighet med vallagen. Det finns även en delegationsordning som klargör nämndens och valkansliets ansvarsområden. Vi noterar att reglementet inte har uppdaterats inför mandatperioden 2023-2026. Vidare bedömer vi att övriga styrdokument saknas som exempelvis en kommunikationsplan inför Europaparlamentsvalet 2024.	
2. Har valnämnden inför valet genomfört en ändamålsenlig riskanalys, som återspeglar relevanta omvärldsfaktorer?	Ej bedömd Vi kan inte göra en fullständig bedömning av huruvida valnämnden har genomfört en ändamålsenlig riskanalys inför Europaparlamentsvalet 2024, då vi inte har haft möjlighet att ta del av den aktuella riskanalysen på grund av sekretess.	
3. Har förberedande åtgärder vidtagits för att säkerställa att valet genomförs korrekt och säkert?	Ja Nämnden har vidtagit förberedande åtgärder för att säkerställa att EU-valet 2024 genomförs korrekt och säkert. Granskning av valnämndens protokoll visar att nämnden har fattat beslut som täcker centrala aspekter av valprocessen, i enlighet med vallagens krav. Nämnden har haft en tydlig tidsplanering för att säkerställa att beslut fattas i tid. Vidare har nämnden vidtagit förberedande säkerhetsåtgärder.	

4. Har uppföljning av tidigare val genomförts och har eventuella åtgärder vidtagits utifrån detta?

Delvis

Utvärderingar av de allmänna valen år 2022 har gjorts och anteckningar från dessa visar att valnämnden har identifierat specifika områden för förbättring. Trots dessa insikter har valnämnden inför EU-valet 2024 endast vidtagit begränsade åtgärder, med hänvisning till att det är ett mindre val med förväntat lägre valdeltagande. Vi noterar även att utvärderingen endast gjorts muntligen och inte dokumenteras skriftligen, vilket vi ser som en brist.

5. Har valnämnden säkerställt att relevanta utbildningsinsatser har genomförts för valförrättare och röstmottagare i vallokaler (även lokaler för förtidsröstning)?

Ja

Valnämnden har på ett ändamålsenligt sätt har säkerställt att relevanta utbildningsinsatser genomförts för röstmottagare och ordföranden i både vallokaler och förtidsröstningslokaler inför Europaparlamentsvalet 2024. Utbildningarna har genomförts i enlighet med kraven i vallagen.

6. Fanns en tydlig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 juni 2024?

Ja

Kommunen hade en tydlig och välfungerande organisation för att hantera EU-valet 2024. Nämnden har sammanträtt tillräckligt ofta under valåret för att effektivt kunna hantera valrelaterade frågor. Valnämndens budget för 2024 var väl tilltagen, med en kombination av kommunal finansiering och statsbidrag, vilket resulterade i en positiv budgetavvikelse. Vi noterar att

	det behövs ytterligare en personell resurs med övergripande ansvar för valet.	
7. Fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt?	Ja Det fanns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt. Vi grundar vår bedömning på att det för varje valdistrikt fanns en vallokal, vilket är i enlighet med vallagens krav. GIS-avdelningen har haft ett centralt ansvar för att säkerställa att valdistriktens storlek och vallokalernas placering överensstämmer med vallagens krav.	
8. Har nämnden vidtagit ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna?	Ja Nämnden har vidtagit omfattande och ändamålsenliga trygghetsskapande åtgärder i vallokalerna. Utbildningsinsatserna för röstmottagare har inkluderat detaljerad information om säkerhetsrutiner. I vallokalerna har valsäkerhetsfoldrar och en valsäkerhetsbok tillhandahållits. Vidare fanns extra bevakning av väktare och polis under valdagen. Valprotokollen visar att inga större incidenter eller ordningsstörningar inträffade under röstmottagning och rösträkning.	

9. På vilket sätt har valnämnden säkerställt genomförandet av valet under valdagen?

Ja

Valnämnden har på ett effektivt sätt säkerställt genomförandet av EU-valet 2024 under valdagen genom en välorganiserad struktur och tydliga rutiner. Bemanningen i vallokaler överensstämde med vallagens krav. Alla vallokaler öppnade och stängde i enlighet med vallagens föreskrifter, och inga avvikelser rapporterades i de valprotokoll som lämnades till Länsstyrelsen. Lokalerna möblerades enligt Valmyndighetens instruktioner och valmaterialet distribuerades i god tid innan valdagen.

10. Har valnämnden analyserat rapporterat avvikelser under genomförandet av valet? Finns eftervalsanalys upprättad och dokumenterad?

Delvis

Valnämnden har genomfört en muntlig reflektion av EU-valet, däremot noterar vi att den inte har dokumenterats. Vad gäller avvikelser så noterar vi att inga avvikelser noterats i de valprotokoll som överlämnats till Länsstyrelsen avseende genomförandet av valet. Vi föreslår att eftervalsanalys genomförs framöver i syfte att säkerställa att genomfört val har genomförts enligt plan och på ett tryggt och rättssäkert sätt.

2025-01-20

Lena Salomon

Amanda Guerra

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Landskrona stad enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 23 september 2024. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.